

STORM OVER DE BEITEL

Roland Derveaux

Deel I

Een moeder heb ik nooit gekend, broers of zussen had ik niet. Altijd al, voor zover mijn herinneringen teruggaan, heeft mijn vader aan mijn zijde gestaan. Ik had een grenzeloze bewondering voor hem. Ik had hem graag, niet alleen omdat hij aan al mijn wensen en verlangens voldeed, maar gewoon omdat hij er was voor mij. Hij was altijd in de buurt.

Mijn vader en ik, wij hoorden samen. Mijn vader was voetballer. Als er geen wedstrijd was ging hij oefenen.

Later, ik zat toen al op de lagere school, was hij aan het werk, in houtindustrie ‘De Beitel’, waar hij de leiding had over de afdeling waar pellets werden gemaakt. Ook mijn opa werkte in de houtfabriek.

Zoals pa met mijn grootvader over de dagelijkse handel en wandel van de fabriek praatte, zo had hij het met zijn collega’s voortdurend over mij en mijn exploten. Dat hoorde ik wel eens op feestjes of babyborrels waar hij me wel eens mee naartoe nam. Wij werden er steevast omstuwd door een horde opdringerige heren en dames. Ze streelden met hun vingers door mijn haren. Maar ze waren er vooral voor hem. Vol bewondering en adoratie haalden ze herinneringen op aan zijn voetballoopbaan. Hun ogen straalden.

Dames hebben altijd al een grote rol in mijn leven gespeeld. Behalve dat ik geen moeder had, werd ik van kindsbeen af verwend door de speelmama’s die mij opvingen als mijn vader aan het oefenen was. Lag het aan mijn blauwe ogen en mijn krullende blonde haren? Ze hielden mij in ieder geval altijd voor de spiegel en zeiden ‘*Kijk eens hoe mooi ze lacht. Ze heeft van die vrolijke kuiltjes in haar wangen*’. Ze kusten me en zetten me terug tussen de andere kindjes.

Als mijn vader dan vroeg, ‘*En heeft zij zich vandaag gedragen?*’ dan barstten ze uit in loftuigen: Ze hadden het over mijn bezorgdheid en mijn vriendelijkheid voor de kindjes in de speeltuin. Wie belaagd werd, kon op mijn bescherming rekenen. Ik kwam tussen als er om speelgoed werd getwist. Ik troostte wie verdriet had.

Ik had een mooie langharige kat, zwart-grijs in tijgerstrepen en een pluimstaart. Als ik thuis was waren we onafscheidelijk. Ik had hem gekregen van oma en opa toen hij nog heel klein was. We groeiden samen op. Ik was er gek op en dat was wederzijds. ‘*Als je Telleken ziet, zie je de kat*’ lachten ze telkens weer.

Soms vroegen de kameraadjes mij waarom mijn mama mij nooit

kwam brengen of halen. Ze begrepen niet dat ik thuis geen mama had, iedereen had toch een mama. *‘Is ze dood misschien?’* Dat moest ik eens aan mijn vader vragen.

– Als jongeling, zei mijn vader, had ik maar één hobby, voetballen. Ik deed er dan ook alles voor, oefende als gek en volgde lastige trainingen. Op mijn twaalfde werd ik bij sportclub Wielsbeke weggehaald door Rood-Wit Brugge, een vereniging die toen al in de eerste divisie uitkwam. Op mijn twintigste ging ik er wonen. Wij wonnen herhaaldelijk de Belgische beker en het kampioenschap. Gedurende de tijd dat ik er was kon de club zich meerdere keren plaatsen voor de Europabeker. Op mijn drieëntwintigste werd ik voor de eerste keer opgeroepen voor de nationale ploeg. Ik speelde veertig keer mee in een internationale landenwedstrijd, twee keer in het Europese en eenmaal in het wereldkampioenschap. Ik werd een van de meest populaire voetballers van mijn generatie. Leaders en journalisten prezen mij voor mijn niet aflatende inzet, mijn fysieke capaciteiten en mijn technische bagage. Vier seizoenen speelde ik in Duitsland. Ik kreeg er de bijnaam Der Bohrer, de boormachine, omdat ik iedere verdediging, hoe sterk ook, kon doorboren. Daarna kwam ik terug naar België en speelde nog enkele jaren bij mijn vorige club, maar de harde sport had zijn tol geëist, ik werd te gevoelig voor kwetsuren. Maar dat was natuurlijk niet wat je wilde weten.

Pa pauzeerde even.

– Kom hier, kom even bij me zitten...

Hij legde een hand op mijn schouder en met de andere rond mijn zij, tilde hij me op. Zo zat ik graag: met de beentjes gespreid, klaar om paardje te rijden op zijn knieën.

– De vriendin die jouw moeder werd, vervolgde hij, was een gevierd actrice en fotomodel.

Met de hele voetbalploeg en de technische staf waren ze naar een theatervoorstelling geweest in het kader van een teambuildingprogramma. Het werd een stormachtige maar korte relatie. Alles werd van dichtbij gevolgd en breed uitgesmeerd in de roddelbladen. Zeker toen bleek dat mijn moeder in verwachting was.

Meteen zei ze dat ze haar loopbaan niet zou onderbreken voor een kind. Haar ambities gingen verder dan het wisselen van vuile pampers. Ze verdween dan ook met de noorderzon toen ik amper vijf dagen oud was.

De eerste dag na mijn geboorte werden de foto's genomen die de komende weken de voorpagina's zouden halen. Niet omdat ik zo

belangrijk was, maar omdat die feeks van een moeder per se alle mogelijke publiciteit uit haar moederschap wilde halen.

Voor mij betekende ze later niets meer dan af en toe een foto in een magazine. Ook toen ik haar zag op de televisie, kon ik in haar niet mijn moeder vinden. Ik had voldoende vervangmoeders gehad die mij in de watten legden, de speelmama's, de juffrouwen in de kleuterklasjes, de leraressen op de lagere en de middelbare school en zelfs de meisjes van de poetsdienst die tweemaal per week het huis kwamen opruimen.

Maar bovenal, mijn oma. Ik had een heel lieve oma en een opa die me op handen droegen. Altijd stonden ze paraat om me te ont-halen als ik koorts of pijntjes had. Ze vergezelden me als mijn vader ging voetballen. Soms bleef ik er een tijdje wonen. Ik had ook maar één oma en opa, de andere kindjes gingen er prat op dat ze er twee hadden, hoewel ik meer aandacht kreeg dan ik verwachtte. Ik miste mijn moeder niet.

2

De band met mijn vader werd met de dag sterker. Ik bewonderde hem in alles wat hij deed. Voor mij was hij een superman die alles kon. Mijn vader verwende mij met mooie kleren. Hij probeerde al mijn wensen in te willigen. Hij beweerde dat ook ik vol talenten zat en hij stimuleerde mij om ze te ontwikkelen.

Het bleek dat ik al snel kon lopen en praten. Ik was handig in het herkennen van vormen die ik in het juiste vakje moest deponeren en in het combineren van kleurrijke bouwsteentjes. Ik was leergierig en stelde hopen vragen aan iedereen, soms tot wanhoop van mijn gesprekspartner.

Ik zag tekeningen en foto's in kranten en tijdschriften en probeerde er mijn eigen verhaal rond te weven. Maar wat me nog het meest intrigeerde, dat waren die lijnen vol vreemde tekens. Ik hoorde over letters, woorden en zinnen.

– Alles wat je zegt, dat zijn klanken, verklaarde mijn vader. Bijvoorbeeld: je zegt A, ik hoor A, maar als ik er niet ben, dan kan je op een briefje schrijven A, dat is een letter. Vader nam een stukje papier en een pen en tekende een A. Als ik dit zie, dan lees ik A.

Zeggen, klanken, horen; schrijven, letters, lezen. Ik wist dat ik voor een grote poort stond, die nu nog gesloten was, maar ik zou ze openbreken. De sleutel had ik al, A. Verwoed ging ik aan het tekenen, de ene A na de andere. Ik ging op zoek naar andere letters

en tekende ze na, ik moest weten voor welke klank ze stonden.

– Nu moet je even wachten, kleine meid van me, zei mijn vader, als je te snel gaat ga je struikelen. Eerst gaan we alles over de A leren, om te beginnen dat A ook als a en als *a* geschreven wordt. Een letter die zo klinkt noemen we een klinker. A staat aan het begin, a of *a* in het midden of op het einde van een woord. En een woord is een verzameling van letters. Gemakkelijk, niet? Maar nu moet je eerst wat oefenen, A, a, *a*. Probeer het voorlopig daarbij te houden. Dan gaan we morgen verder.

Ik was de volgende weken helemaal in de ban van letters en tekens. Ik hoorde over korte en lange klanken, tweeklanken en medeklinkers.

Niet alleen boekjes trokken me aan, al waren ze ideaal om me af te leiden wanneer mijn vader met andere dingen bezig was. Nu ik wist hoe sommige letters klonken, bekeek ik met meer aandacht de afbeeldingen van dieren en voorwerpen waar een woordje bij stond en ik herinnerde mij de klank van mijn vaders stem, toen hij mij op de knie nam en met zijn vinger de tekeningen aanwees. Ik herhaalde ‘*aap*’ of ‘*beer*’, ‘*kat*’ of ‘*hond*’, ‘*bal*’ of ‘*pen*’.

Op mijn vierde schreef ik mijn voornaam, TILA, Tila, *Tila*. Maar mijn vader zei:

– TILA is niet helemaal juist geschreven, want je echte voornaam is Machteld, maar we noemen je wel ‘*Telleken*’ of ‘*Tella*’, kijk zo: ‘*TELLA*’.

Dat was verwarrend, ik moest het even verwerken. Op mijn vijfde begon ik te lezen. De kleuterjuffrouw ontdekte het bij toeval toen ze mij een plaatje toonde en mij vroeg wat er op stond.

– De leeuw is dood.

– Hoe weet jij dat?

– Maar juffrouw, hier staat het toch!

Ze haalde er de schooldirecteur bij.

– Wie heeft je dat geleerd? vroeg hij.

Ik voelde dat er iets gewichtigs aan het gebeuren was.

– Mijn vader, zei ik, trots.

De directeur nam een plaatjesboek. Hij vroeg me om de woordjes te lezen. Ik deed het zonder aarzelen.

Hij ging naar het bord en begon te schrijven. En weer waren tien paar kindergenieuwsgierig op mij gericht.

– Tella, zei ik, want er stond ‘*Hoe heet je?*’

– En, hoe gedraagt Tella zich in het algemeen? hoorde ik de directeur vragen.

– Dit is echt een braaf kind, antwoordde de juffrouw, een aangenaam meisje. Je hebt nauwelijks ‘*Wie?*’ gezegd of daar gaat haar vinger al omhoog. Of dat nu is om een vraag te beantwoorden, blaadjes rond te delen of de papieremmer te gaan ledigen. Alles mag je haar vragen. Overal staat zij op de eerste rij. Een voorbeeld voor de anderen. En ook in de naschoolse kinderopvang is zij altijd vrijwilligster nummer één, om speeltuigen klaar te zetten, maar ook om op te ruimen. En zij is altijd de meest geestdriftige om feestjes voor te bereiden, zoals de dag van de grootouders. Ze zingt en danst en eist altijd de hoofdrol op.

Ja, wat dacht je?

Oma en opa moesten vroeg uit de veren omdat de kleuters al om negen uur met hun optreden begonnen. Eerst waren de kleintjes aan de beurt, daarna de tweedeaars en ten slotte de grote kabouters. Ik zorgde er dus voor dat ze me goed zagen op dat grote toneel.

Ik hield er gewoon van om bewierookt te worden, om in de aandacht te staan. Ook van mijn vader. Daarom hielp ik thuis met alles wat hij vroeg. Ik was netjes aan tafel, at zonder morren, waste mijn handen, poetste mijn tanden tweemaal per dag.

Ik had ook bergen speelgoed, met of zonder motor. Ik had een flonkerend fietsje met steunwielen waar ik rondjes mee reed op het terras. Een fiets stond niet in mijn woordenboekje. Ik had het helemaal doorbladerd, dus vroeg ik mijn vader hoe ‘*fiets*’ geschreven werd. En dat deed ik ook voor de andere dingen rondom mij. ‘*Kast*’, ‘*stoel*’, ‘*tafel*’. Als het woord te lang of te moeilijk was, zei vader, ‘*dat doen we later*’. ‘*Peer*’, ‘*appel*’.

Als het even kon traptten we een balletje samen. Waar we ook woonden, op uitdrukkelijke wens van mijn vader hadden we altijd een grote tuin. Mijn vader moedigde mij aan en prees mijn talent. Hij beweerde dat ook ik ooit het stadion in vuur en vlam zou zetten. Dus deed ik mijn uiterste best, louter om hem te behagen. Zijn aanmoedigingen, zijn complimentjes en zijn geknuffel liet ik mij welgevallen.

Ook mijn oma wist ik gek te maken. Zij had borders vol met bloemen in alle mogelijke kleuren en vertelde mij er alles over. Ik overviel haar met vragen, vooral over de kruipende, vliegende, hangende, bijtende of stekende insecten. Als het haar teveel werd zei ze gewoon, hou toch eens op met vragen, kijk en je zal het antwoord

vinden. Dan gaf ze mij een vergrootglas. Daarmee gewapend onderzocht ik iedere tak en twijg, knop en bloem, stam en stengel. Ik had gemerkt dat sommige insecten zich verscholen onder stenen of houtblokken om kleintjes groot te brengen. Ik genoot ervan om het gewriemel te volgen als ik hen kon verrassen. Ik leerde dat er kleine en grote vogels waren. Ze leefden van zaden en insecten. Ze scharrelden in het gras of de humusrijke grond onder de bomen. Er waren vogels die hun prooien grepen in de vlucht. Roofvogels zagen zo scherp dat ze wisten waar de muizen zich ophielden. Er waren ook vogels die niet konden vliegen. Hun kuikens konden meteen al lopen nadat ze zich uit het ei bevrijd hadden. Oma zei dat er ook vogels waren die niet alleen konden vliegen of lopen, maar ook konden zwemmen. Dat vond ik buitengewoon en ik vroeg wanneer ik ze kon zien. De volgende zaterdag zouden we ergens naar een park gaan.

Dorps- en natuurwandelingen waren uiteraard feestelijke aangelegenheden. Ik leerde dat de wereld rondom mij een komen en gaan was. Jongen kwamen op verschillende manieren ter wereld. Ze groeiden snel en kregen zelf jongen. Overleven, dat was het sleutelwoord waar de hele natuur rond draaide. Want in de dierenwereld, daar heerste de wet van de sterkste of de slimste.

– En wie niet sterk is, moet slim zijn, voegde oma daaraan toe. Wat geldt voor de dieren, doet dat ook voor de mensen.

3

Zo verliep mijn kleutertijd, boeiend en zorgeloos. Spelenderwijs leerde ik vormen, kleuren en hoeveelheden kennen. Ik was ervan overtuigd dat dit de hemel was, dat er nergens in het heelal een betere plaats was om te leven. Ook al waren er gevaren die plots konden toeslaan, uit het niets. Of die heel gemeen op je afslopen.

De zon, die verblindende bol, die licht en warmte gaf, verbrandde ook je huid in de zomer. De dag kon rooskleurig beginnen, maar eindigen met een dreigend onweer. Soms werd ik vertederd door de lieflijke omgeving, maar een andere keer ging de natuur woest te keer en werd ik bang.

– Zelfs de liefste dieren kunnen boos worden, dan gaan poesjes krabben, hondjes bijten, kippen pikken, suste oma. Meestal is het gewoon even schrikken, maar als er iets ongewoons gebeurt, kom dan direct naar mij, goed? Of naar de juf, of naar je pa. Het hangt ervan af waar je bent.

Daarover en nog veel meer zou ik meer gaan leren in de komende jaren, want in september trok ik naar de lagere school.

Niet alleen de klas veranderde, ook de school, zelfs de woning. Vader was aan het einde van zijn voetballoopbaan. We verlieten de provinciehoofdplaats en kwamen in Leigem, het dorp van zijn jeugd wonen, het dorp van oma en opa, zelfs in hun huis. Zij hadden besloten om te verhuizen naar een appartement in het centrum van de gemeente. Van toen af werkte vader, die voor ingenieur gestudeerd had, in de houtfabriek. Hij werd ook jeugdtrainer van voetbalclub Leigem, onbezoldigd. Daar stond hij op om zijn vrijheid te bewaren, beweerde hij. Ik werd er automatisch bij aangesloten. Ik leerde er als meisje mijn mannetje te staan.

De veranderingen bevielen me wel. Zeker het huis! Alles was me zo lief en bekend. Zoveel nieuwe uitdagingen! Ook de straat was me bekend, en sommige bureu. Veel kleine kinderen waren er niet, omdat de meeste mensen er al oud waren. De hele dag slenterden ze rond hun huis. Af en toe waren ze bezig in hun voortuintje. Ze lieten het hondje uit. Ze deden mee aan animatie, maakten reisjes met de bus. Of ze kwamen een praatje maken.

– Wat is je dochtertje al groot, zeiden mijn nieuwe bureu dan. En wat een mooi kindje, de opvolging is verzekerd.

Wat ze daarmee bedoelden begreep ik ook niet zo goed, maar ik voelde wel dat het belangrijk was. Ik liep dan ook graag aan de hand van mijn vader. We liepen langs het jaagpad van de nieuwe Leie, of langs de oude Leiearm, tussen de hoeve en het kasteel. Daar kwam ik het liefst. Een pareltje van ongerepte natuur. Ik kon er rennen naar hartenlust.

Soms wees vader omhoog, naar een punt op de dichtbegroeide oeverhelling.

– Zie je dat rad daar? Daar, tussen het struikgewas. En dat vervallen gebouwtje? Dat was het eerste zagerijtje van de grootouders van de oude Leopold. Daar is lang geleden de houtfabriek begonnen.

Vader moest me op de arm nemen en toen zag ik wat hij bedoelde. Voor mij was het een raadsel. Ik zag alleen scheve planken.

– Ik zie toch geen fabriek, daar?

– Toen gebeurde alles nog meestal in open lucht. Wie weet, misschien hebben de eerste voorouders van de Leopolds nog voor de bewoners van het kasteel gewerkt. Toen waren alle bossen eigendom van grootgrondbezitters.

Iedere morgen zette mijn vader me bij de schoolpoort af en reed dan door naar zijn kantoor. 's Middags at ik meestal op school. Alleen op woensdag niet, omdat we een vrije middag hadden. Dan kwam oma me halen.

Naast lezen, leerde ik nu ook rekenen. Ik viel graag op, ijverig als ik was. Ik had veel kameraadjes. En, zonder overdrijven, ik had ook overal belangstelling voor, niet alleen voor praktische vakken maar ook voor verhalen uit de geschiedenis, voor aardrijkskunde of biologie. Ik verveelde me nooit, ik zat nooit rondom mij te gapen of te dromen. De dagen vlogen voorbij.

Voetbal interesseerde mij wel, maar niet meer dan andere sporten. Lopen, springen, balspelen, of oefeningen in de turnzaal, ik ging overal met plezier naartoe. Ik wilde ook alles goed doen, volgde nauwkeurig de instructies van de leraar en oefende tot ik het kon.

Als ik door slechte weersomstandigheden niet buiten kon zat ik *'in een hoekje met een boekje'*, zoals oma dan zei. Dagelijks leerde ik nieuwe horizons kennen. Ik verslond eenvoudige stripverhalen, ik genoot van deze wonderlijke combinatie van tekst en tekeningen, avontuur en humor, initiatief en spanning.

Soms trokken we naar het bos. Er ging telkens een reisje met de bus aan vooraf, want het dorp zelf had maar weinig bos. De plantage van de familie Leopold en het kasteelpark, daar konden we niet bij. We leerden dat de bomen eeuwen geleden al gekapt werden om er huizen, wagens, werktuigen en boten mee te bouwen, om te stoken en te koken. Twee wereldoorlogen zorgden later voor de rest van de kaalslag. Pas sinds een paar jaar zag je weer bosjes met jonge boompjes, hier en daar, die in de zomer bijna overwoekerd werden door het hoge gras. Ook in de tuintjes, zoals die van ons, en langs het kanaal stonden bomen. Soms kon je heel ver kijken en nauwelijks een rij knotwilgen of populieren zien.

Eenmaal in het verre bos, stond ik dan ook paf van de pracht. Bomen, bomen en bomen met geweldige stammen en bladerrijke kruinen of stekelige takken. Zo ver je kon zien! De juffrouw leerde ons ook dat dit nochtans een nog betrekkelijk jong bos was, nog in volle ontwikkeling, en dat een ouder bos ook verschillende dieren aantrok, zodat het er dan krioelde van leven, zowel op de grond als in de lucht. De vogels waren er al, de mieren ook. En daar! Een eekhoortje! Een familie reetjes! Wij leerden over de seizoenen en de invloed die ze hadden op onze bomen en planten.

– Probeer maar eens zo'n eik te omarmen en kijk dan omhoog,

drong de juffrouw aan, of hier, deze beuk. Er waren drie kindjes nodig om de cirkel rond de stam dicht te maken.

– Wat voelen jullie?

– Vooral dat hij sterk is, en hard.

– Juist, maar weten jullie dat daar binnen in die stam een fabriekje aan het werk is? Ieder jaar wordt die stam met één ring dikker, een jaarring. Er stroomt grondwater door de cellen van beneden naar boven. Licht en warmte doen na de winter bladeren groeien. De bladeren zuiveren de lucht en laten het water verdampen, daarvan worden wolken gevormd en het klare regenwater wordt herverdeeld over de akkers. Aan de takken groeien er vruchten, noten of zaden, die rijp zijn aan het einde van de zomer. Als de dagen korter en kouder worden, verkleuren de bladeren en vallen af. Dat is de herfst.

Dit boeide me allemaal, maar ik had ook aandacht voor het spel van het licht tussen de bladeren, en het kon niet anders, als ik thuis kwam moest ik gaan tekenen en kleuren, zoals de juffrouw ons ingefluisterd had. Ze had ons gevraagd om onze tekeningen mee te brengen naar de klas. Ze werden opgehangen aan een draad langs de muur. De kinderen mochten er de mooiste uitkiezen. Het werd die van mij. Mijn tekening kreeg een ereplaats achter de lessenaar van de juffrouw. Wat was ik trots!

Natuurlijk vertelde ik dat aan mijn vader, mijn opa en mijn oma, de burens, de bakker en de kruidenier. Ik groette de wandelaars en zwaaide vol geestdrift naar de fietsers die hun gezicht in een blijde plooi trokken en iets terug riepen, *hei, hoi, da-ag!*

4

Toen de eerste jeugdwedstrijden in competitieverband aanvingen, hoorde ik dat er met belangstelling werd uitgekeken naar mijn vaardigheden op het voetbalveld. De faam van mijn vader was me vooraf gegaan. Dat was nieuw voor mij. Balletje trappen met mijn vader was tot nu toe altijd een leuk kinderspelletje geweest.

Papa had mij wel uitgelegd dat voetbal een ploegenspel was, waarbij je moest proberen om de bal zo snel mogelijk in het doel van de tegenstrever te deponeren, door zelf de bal te spelen of te passen naar een maat. We oefenden in de tuin zelfs met een ton, die een speler van de andere ploeg voorstelde. Zo moest ik proberen de bal langs de ton door te spelen naar mijn vader die links of rechts ervan opdook.

– Wat er ook gezegd wordt, vertelde vader me na de wedstrijd thuis, Telleken, op jouw leeftijd is voetbal in de eerste plaats vermaak. De een kan dat beter dan de ander, afhankelijk van het talent. Als je iets goed kunt, dan moet je ervan genieten. Later, als je groot bent en zou blijken dat je klaar bent voor de damesvoetbalploeg, dan pas wordt het ernst. Maar daar zijn we nog lang niet aan toe. Ik heb je bezig gezien en je moet nog veel leren.

Ik was wel trots dat ik nu zelf op dat grote veld mocht staan. Ik had het mijn vader dikwijls zien doen, maar toen was ik meer aan het spelen met andere kinderen, dan dat ik aandacht had voor wat er op het veld gebeurde.

Maar dit was anders. Ik had al gauw door dat ook de toeschouwers opgingen in het spel, dat ze de ploeg aanmoedigden, dat ze geestdriftig in de handen klaptten voor mooie acties en dat ze juichten als er een doelpunt gemaakt werd. De volgende wedstrijd probeerde ik om me in de gunst van het publiek te spelen en dat lukte me af en toe. Maar toen verloor ik twee, drie keer na elkaar de bal aan een tegenstrever. Zo kwamen we op achterstand. Aan de zijlijn werd er gejuwd. Mijn vader haalde me prompt van het veld en verving me door een klasgenoot, terwijl de wedstrijd nog niet eens half gespeeld was.

Toen we 's middags aan het eten waren, zei mijn vader weinig, wat niet zijn gewoonte was. Toch voelde ik dat er iets was dat hem niet naar de zin was, maar ik was algauw weer in mijn huiswerk en mijn strips verdiept.

De volgende morgen liet hij me meteen na het ontbijt mijn voetbalschoenen, het zwarte broekje en het gele truitje van de jeugd ploeg aantrekken. Ik kwam naar buiten en kon mijn ogen niet geloven: de tuin stond vol met houten en kartonnen mannetjes, gele en rode. Mijn vader droeg ook een rode uitrusting. De ton stond niet meer in het midden.

– Ik heb gisteravond samen met opa nog een beetje gewerkt, zei hij.

Nu zag ik ook dat opa er al was. Hij stond in het open deurgat van het schuurtje waar mijn vader een werkbankje had.

– Cool! riep ik.

– Nu gaan we voetballen, riep vader. Opa! Je mag de bal naar Tella gooien. Kijk Tella, het spel is eenvoudig. De gele mannetjes zijn je ploegmakers, de rode, de tegenstrevers. Jij probeert om met de bal aan de voet naar de andere kant te komen en ik zal proberen

om je dat te verhinderen. Als je de bal tegen een gele maat kan tikken moet ik twee meter achteruit en jij vooruit. De rode staan aan mijn zijde. Begrepen? Opa is scheidsrechter. Begin maar.

Twee keer pakte mijn vader me de bal af.

– Probeer een gele pop te raken! riep vader en ging een paar passen achteruit, maar zodra ik de bal beroerde stormde hij vooruit, snel tikte ik de bal in de goede richting. Ik raakte een gele rakker! Ik schoof twee meter op en pa moest achteruit. Dat gebeurde nog een paar keer, maar dan kwam vader echt in actie. Hij won terrein terug. Ik zette me schrap. Soms moest de bal links voorbij vader, soms rechts. Mijn vader was een taaie. Met ontzettend veel moeite en inspanning bereikte ik de andere kant. Doodop. Maar dolgelukkig. Wat een leuk spelletje was dit!

– Bravo, Tella! riep opa. En tegen papa:

– Heb je gezien dat zij links en rechts trapt?

– Dat had ik al langer door, zei papa. Maar nu kijken of zij haar lesje geleerd heeft. Overigens, er is nog iets dat me behoorlijk dwars zit. Toen jij vroeger naar mij kwam kijken, heb ik je nooit horen sakkeren noch schelden op de scheidsrechter.

– Wij keken op naar iedereen die leiding gaf, reageerde opa.

– Vandaag de dag, zei papa, hoor je totaal andere kreten. *Rotzak, lelijke aap, zot van Mobutu*, en ga zo maar door. Pas op, dan ben ik nog matig. In de werkelijkheid is het veel erger. Vroeger zouden ze nog eens een uiterlijk kenmerk benadrukt hebben, zoals *Rosse, Witte* of *Zwarte*, of *Dunne*, of *Kromme*. Dergelijke zaken. We kenden uiteraard de namen niet van de tegenstrevers, en dat was wederzijds. Kwaad opzet moest je daar niet achter zoeken. Dat beperkte zich overigens niet tot het voetbalveld, ook in de commentaren achteraf, werden spelers omschreven aan de hand van bepaalde trekken, meestal met enige sympathie. Maar wat je vandaag hoort, dat zijn ronduit beledigingen.

– Ik heb het ook al gemerkt, het loopt inderdaad de spuigaten uit, beaamde opa. Ik herinner mij slechts één relletje toen jij nog bij de kadetten speelde. Een bezoekende speler beging een brutale fout op één van de onze. Toeval wilde dat het gebeurde net voor de ogen van zijn moeder. *Bruutzak, lelijke zwarte*, gilte ze. Nu moest het wel lukken dat die ‘zwarte’ niet alleen een zwartharige stevige jongen was, maar ook nog van Noord-Afrikaanse afkomst. Hij, blijkbaar een potje dat snel overkookte, stooft op de brave vrouw af en gilte:

– *Als ik een zwarte ben, ben jij een hoer!*

De scheidsrechter duwde hem een rode kaart onder de neus. Zware fout, gevaarlijk spel, was het verdict. Protest alom. Maar het duurde allemaal niet lang. Omdat de bezoekers meewerkten om de rust te doen terugkeren. Voilà.

– Wat bezielt er deze mensen toch vandaag? Lopen ze gedurende de week dan zoveel frustraties op, dat ze naar hier komen om zich af te reageren op kinderen en onschuldige vrijwilligers? Of is dat een gedrag dat ze overnemen van de geweldreeksen op de televisie? Ik ben van plan om daar iets aan te gaan doen. Dit hoort niet thuis in het jeugdvoetbal. Inzet, okay, maar brutaliteiten zal ik niet toestaan. Onbeschoftheden, of ze nu van de speler, van zijn oom, zijn ma of van zijn grote broer komen, ik aanvaard het niet. Ik wil me niet vereenzelvigen met een bende ongeregeld. Ik zal het er op de eerste bestuursvergadering over hebben. Als er geen maatregelen volgen, neem ik ze zelf.

5

Mijn vader kon het bestuur zover krijgen dat er een strenge brief werd gestuurd naar de ouders van de jeugdspelers. Die bestond uit drie thema's: de vaststelling van de feiten, de waarschuwing om spelers die zich op het veld misdroegen uit de ploeg te zetten en het dringende verzoek aan de supporters om zich sportief te gedragen. Herrieschoppers zouden verzocht worden de tribune of de ruimte achter de afsluiting te verlaten. Desnoods met harde hand.

In de kantine van het sportcentrum kwamen aanplakbrieven over sportiviteit en correct supportersgedrag. De bezoekende ploeg, de begeleiders en de belangstellenden kregen voor de wedstrijd de boodschap dat een onverantwoorde houding niet getolereerd zou worden. Aan de ingang kwam er ook een bord met de melding, dat de vereniging niet aansprakelijk was voor schade of kwetsuren opgelopen tijdens relletjes. Desnoods zou weerspanningheid door de politie beteugeld worden.

Niettegenstaande alle inspanningen ontaardde de eerstvolgende wedstrijd in een vechtpartij zonder voorgaande. Mijn vader had even uit het oog verloren dat de supporters van een naburig dorp een reputatie van slechte verliezers hadden. En dit was dé derby. Toen ik samen met de andere spelertjes aan het opwarmen was, voelde ik dat er vandaag iets in de lucht hing. Meer dan ooit werden er leuzen gescaandeerd, geschreeuwd en gezongen. De stemming was zo sfeervol

dat ook wij erdoor meegesleept werden. We lachten en giechelden en we zouden die burens eens tonen hoe voetbal werd gespeeld.

De wedstrijd begon onder geestdriftige aanmoedigingen van beide supportersscharen en verliep gelijkopgaand, met een paar kanssen aan beide kanten. Dit zou één van de hoogtepunten van het seizoen gaan worden. Maar toen was er een onschuldige contact tussen een bezoeker en een thuisspeler, die reageerde met een buitensporig gegil en gejank. De scheidsrechter, die de overtreding wellicht niet goed had ingeschat, trok de rode kaart voor de bezoeker. Onterecht, vond de tegenpartij. En daar begon het schelden, het geduw en het getrek en vielen de eerste klappen. Een bril ging tegen de grond, bloed gutste uit wenkbrauwen en neuzen. De dames lieten zich niet onbetuigd in de strijd. Gillende vrouwen zwaaiden met handtassen of trokken aan de haren van wie in hun buurt kwam. Zelfs een blonde pruik zoefde door de lucht.

Mijn vader liet de zaken zoals ze waren, maar spoorde de spelers aan om de kleedkamers op te zoeken. Hij liep met enkele bestuursleden op de scheidsrechter toe om hem te beschermen en te verwijderen. De inderhaast opgeroepen politie die een waar slagveld vond, slaagde er met veel moeite in om de partijen te scheiden. Gewelddenaars namen ze mee voor verhoor.

De jongen die door zijn geschreeuw de aanleiding was tot het tumult, werd door mijn vader apart geroepen.

– Hé Josje.

– Ja, Meneer Van Bemten.

– Ah, zei mijn vader, beleefd ben je wel. En, kerel, vertel eens, ben je er weeral bovenop? Het leek wel of je halfdood was. Toon eens, waar ben je gekwetst?

– Maar, ik ben toch niet gekwetst, ik werd alleen voetje gelicht.

– Was het dan nodig om zo tekeer te gaan?

– Maar, ik heb het toch zo geleerd?

– Zo geleerd? Toch niet van mij! Mag ik vragen wie je dat dan wel zo geleerd heeft?

– Euh... mijn supporters, zij komen bij ons samen om een pint te drinken. Zij leren mij allerlei trucjes om de scheidsrechter te misleiden. Ik heb zelfs al eens een strafschoep kunnen uitlokken, straalde Josje.

– Oh, ja, juist, jij woont in De Gouden Kroon nietwaar?

– Meestal gaat het er gezellig aan toe, maar als ze teveel gedronken hebben, dagen ze elkaar wel eens uit voor een knokpartij. Dan

stropen ze de mouwen op en gaan ze een rondje boksen op het koertje. Man tegen man.

Dus zo ging het er daar aan toe. Aangemoedigd door de anderen. Harde jongens, dat wel. Zo lang er geen bloed vloeide stopte het niet. Daarna waren ze weer de beste vrienden. De verliezer trakteerde een rondje en ze gingen door met opscheppen.

– Brave jongens, zegt mijn moeder, maar ze moeten zich eens kunnen afreageren. Nu, zolang ze de andere klanten met rust laten, mij niet gezien hoor.

– Jaja... Ik heb gezien dat De Gouden Kroon een glansrol vertolkte. Hun trainingsjasjes doken overal op. Dat zijn dus je voorbeelden, maar waarom doe jij dan zo kleinzerig? Geef toe, gillen als een varken dat geslacht wordt, erg stoer is dat niet. Ik zal je wat vertellen, man, je moet gaan boksen, voetballen is niets voor jou. Ik ga je voorlopig niet meer opstellen. Je mag je uitrusting inleveren. En je moet nu ook weer niet beginnen te grienen. Zeg tegen je vader dat ik hem wil spreken, maandag, op de vergadering, hij is toch één van onze sponsors, nietwaar?

Het voorval was gespreksonderwerp nummer één in het dorp. De harde kern zat te zinnen op wraak. Dat bestuur hier, dat moest niet zo hoog van de toren blazen. Amateurs. En dat trainertje, een mietje, ja! Weg ermee.

– Als dat zo is, dan trek ik me terug als sponsor, zei de baas van De Gouden Leeuw op de maandagmeeting.

– Kijk, antwoordde mijn vader, scherp. Je moet eens goed luisteren. Met geld kan je veel kopen, maar een plaats in de ploeg voor je zoon, dat niet, okay? Je hebt een zoon met talent. Hij is snel, kan met de bal omgaan, heeft speldoorzicht. Op de trainingen proberen we om deze gaven te ontwikkelen. Met je zoon zou dat wel lukken, want fysiek scheelt er niets aan. Maar als je wilt dat hij ook gaat doorstoten, dan moet hij enkele elementaire gedragsregels kennen. Een beschaafde taal spreken, respect voor de anderen tonen, beleefd zijn. Word jij graag bedrogen? Afgesnuwd?

– Dat moeten ze met mij niet proberen, gooidde de cafébaas er tussendoor.

– Juist, en daar heb je gelijk in, je moet niet op je kop laten zitten.

– Ik ben ook niet van plan om dat te laten doen.

– Dan zitten we op dezelfde lijn. Een goede voetballer heeft geen trukendoos nodig. Als iedereen op het veld de zaken overdrijft, is er

geen voetbal meer te zien, want het spel ligt dan meer stil dan dat er gevoetbald wordt. Dan blijven de echte liefhebbers weg. Je bent er toch mee akkoord dat onnodige onderbrekingen het spel verstoren? Als bestuur en als trainers doen we er alles aan om de jongens, en uiteraard ook de meisjes, iets bij te brengen. En dat beperkt zich niet louter tot de techniek en de tactiek van het spel. Reglement bijvoorbeeld. Maar ook stijl, gratie, respect. Wij willen aantrekkelijk voetbal brengen. Waar mensen enthousiast van worden. Jij wilt toch ook trots zijn op je zoon?

– Hij is ook veruit de beste van de hele lichte. Hij kan zo naar een ploeg uit een hogere afdeling.

– Jaja, dat zeggen ze allemaal. Mijn kind, mooi kind. Handen af van mijn kind. Ik heb al gezegd dat hij iets heeft, en net dat willen we naar boven brengen, maar niet die onnozele reacties op een onschuldig contactje. Wat denk je ervan? Zullen we hem beter maken?

– Vooruit dan maar, maar als het nog een keer gebeurt, trek ik mij als sponsor terug.

– Daar wordt je zoon niet beter van. En zeg tegen je bokscubje dat iedereen hier welkom is. We hebben supporters nodig, goede supporters die hun ploeg aanmoedigen. Maar wie hier alleen komt om het spel af te kraken of om mensen te beledigen, blijft beter weg. Die boodschap geef je door, nietwaar? En zeg tegen Josje dat ik hem morgen op de training verwacht, zonder listen of streken. Hij kan een hele grote worden.

6

Ik raasde door de lagere school. Geen onderwerp was te moeilijk, geen enkele opgave te zwaar. Ik wist mij moeiteloos te plaatsen bij de top van de klas. Spelenderwijs loste ik de huistaken op. Ik had ruimschoots de tijd om mij met mijn hobby's bezig te houden.

Op mijn achtste schreef ik mijn eerste gedichtje, "In mijn dromen". De juffrouw was in de wolken ermee en hing het op aan de muur, waar het bleef tot het einde van het schooljaar.

In mijn dromen
zie ik bomen
groeien.
Even later
zie ik water
vloeien.

De lucht is rein.
Wat is het fijn
een kind te zijn.
Buiten
hoor ik vogels fluiten.
De natuur, die blijft me boeien.

Ze moedigde mij aan om meer te gaan schrijven. Toch sprong ik van de hak op de tak, omdat er zoveel dingen waren die mijn belangstelling opwekten. Bovendien ondervond ik dat de meeste jongens in de klas er niet door aangetrokken werden. Wie het wel deed was niet mijn type.

Ik was lid van de jeugdbeweging. Op zondagmiddag trokken we naar het clublokaal, dat gelegen was in een ruime weide, die met bomen omzoomd was. Alleen als het hard regende bleven we binnen gezelschapspellen spelen. Tussen de bomen hingen klimtouwen waar we ons naar hartenlust konden amuseren. Op het terrein waren ook stokken en touw in voldoende mate aanwezig om zelf structuren te bouwen. In de zomer trokken we op kamp, meestal in een bosrijke streek.

Op een dag zag ik in onze tuin een egel met twee kleintjes over het gras lopen. Ik was er meteen gek op en volgde het stel zoveel ik kon. Het was een heel hete en droge zomer. Het stekelige gras prikte in je voetzolen. Al weken duurde nu de hittegolf. Bomen en struiken stonden geel en vaal, bewegingsloos te verkommeren. Droge bladeren dwarrelden naar beneden alsof het al herfst was. In het journaal werd gezegd dat er maatregelen getroffen werden om de verspreiding van ongezond fijn stof tegen te gaan. Oudere mensen moesten zich hoeden voor zware inspanningen. Ze kregen speciale aandacht van familie of verpleegsters tegen uitdroging.

Toen zag ik ze liggen, twee uitgedroogde egekkjes op de korte grasstoppels. Huilend haalde ik mijn vader erbij.

– Slachtoffertjes van het gebrek aan water, zei hij. Jammer, egels zijn nuttige dieren. Ze zijn gestorven van de dorst. Wellicht zullen nog meer dieren bezwijken als er niet snel weer water door de beken stroomt.

– Maar, pa, hadden we dan geen teil met water buiten kunnen zetten?

– Dat hadden we inderdaad moeten doen, gaan we ook doen, Tella. Jammer dat we er voor sommige dieren te laat mee komen.

– Zou het dan niet beter zijn als we een tuinvijvertje hadden,

dan zou er altijd water voor iedereen zijn.

- Dat is een goed idee, maar voor we zover zijn is het jaar al om.
- We kunnen toch meteen beginnen?
- Zo eenvoudig is dat dan ook weer niet. We kunnen wel een put delven, maar die moet waterdicht gemaakt worden, anders heeft het geen zin.

Alles werd in gereedheid gebracht zodat we in het voorjaar de vijverplanten konden plaatsen, de randen afwerken met rotsjes en oeverbegroeiing. De vijver, van ongeveer tien bij vijf, had aan één korte zijde een hellend vlak. Dat was met keien verhard, zodat zowel vogels als kruipende dieren altijd bij het water konden. Zelf kochten we op de markt een aantal goudvissen, zodat er meteen leven in de poel zat. Zowel fauna als flora ontwikkelden zich in en rond de plas. In het midden vormde zich een eilandje van waterplanten. Het zal zowat twee of drie maanden later geweest zijn, toen we op zekere dag een koppel waterhoentjes zagen dartelen in het water. En ja hoor, ze gingen broeden. Een paar weken later zwommen er zeven pikzwarte kuikentjes achter hen aan. Het spektakel trok ook de aandacht van de katten. Zolang de watervogelfamilie zijn territorium tot de vijver beperkte, was er niets aan de hand, maar dan gingen ze wandelen. Elke dag was er eentje minder en na een week was het nest opgeruimd. Ik was verbijsterd, maar mijn vader zei:

- Zo gaat het nu eenmaal in de vrije natuur, Tella. De een dient als voedsel voor de ander. En pas maar op, ook mensen zouden elkander kunnen opeten, of vernietigen. Wat dat betreft zijn ze nog even barbaars als in de oertijd, me dunkt. Als ik zie wat er in de wijde wereld gebeurt, aanslagen, moorden, diefstallen, overvallen, het houdt nooit op.

Hetzelfde scenario speelde zich een jaar later af, maar nu met een koppel wilde eenden.

Het leven in het water ging zijn gangetje. Allerhande kleine wezens hielden zich op in en rond de vijver. Er kwamen kikkers. Verder waren er tal van vliegende insecten, waterjuffers en libellen. Er waren altijd vogels in de buurt. De volgende winter, zag ik hoe er vanuit een boom, een fel gekleurde vogel naar het wateroppervlak dook. Prompt schoot hij weer naar de tak, met een visje in de bek! Dat herhaalde zich zo vaak dat ik mijn vader erbij haalde.

- Hé wacht es even, zei hij. Dat moet een ijsvogel zijn.

Hij nam een boek van de plank, en ja hoor, daar stond hij afgebeeld.

De ijsvogel liet het zich smaken. Korte tijd later zag ik hem niet meer.

7

Op een zaterdagmorgen in de herfst stond ik op en trof vader aan bij het ontbijt met een ontredderd gezicht.

– Telleken, ik vrees dat ik slecht nieuws heb, zei hij. Er is iets met onze poes gebeurd.

– Wat dan? vroeg ik.

– Ik weet het niet, aangereden? Hij heeft zich nog tot aan het terras kunnen slepen, al vraag ik me af hoe hij dat voor mekaar gekregen heeft. Maar het is nog te donker om goed te kunnen zien wat er aan de hand is. Het had me al verwonderd dat hij niet op de vensterbank zat te bedelen om zijn ontbijt. Toen ik de deur opentrok zag ik hem meteen liggen, op zijn zij. Ik wist dat dit niet normaal was. Ik wilde hem aaien. Met een korte ruk, richtte hij de kop op. Hij dreigde te bijten. Ik schrok! Zijn ogen en mond waren wijd opengesperd, maar geluidloos, alsof de baarlijke duivel zelf in hem gevaren was. Dan vlijde hij de kop weer in het gras, uitgeput. Zoiets had hij nog nooit gedaan. Ik besepte dat zijn toestand zeer ernstig moest zijn.

– Gaat hij dood?

– Dat weet ik nog niet, Tella. Het ziet er wel naar uit dat hij voor een deel verlamd is.

– Mag ik hem zien?

– Het zou beter zijn als je nu niet tot bij hem zou gaan. Hij verkeert in een zware crisis.

– Maar ik wil hem zien!

– Niet te dichtbij. Kom mee, maar toon dat je sterk bent.

Het licht aan de achterdeur was nauwelijks sterk genoeg om goed te zien. Zijn vacht was helemaal nat en stond in pieken. Het was alsof de poes zich verzette tegen iets of iemand die hem in bedwang hield, zo ging hij tekeer. Alleen met zijn kop, zijn lichaam bleef vastgekleefd aan het gras. Een verschrikkelijk stil, maar indringend protest. Twee keer, en dan was het gedaan. Hij legde zijn kop weer neer in het vochtige gras. Steeds met die opengesperde ogen, star, streng, zonder enig knippen; de bovenlip opgetrokken, de scherpe hoektanden bloot. Griezelig vond ik het. Mijn lieve Zwartje, wat was er toch aan de hand? Ik kon het niet meer aanzien en draaide me huilend om.

Ik kreeg geen hap door mijn keel.

– Luister, Tella, zei mijn vader, er zal voor hem gezorgd worden. Ik bel de dierenarts.

Tegen dat ze kwam was hij kalm geworden.

– Die kat is niet gekwetst, zei ze, na oppervlakkig onderzoek, waartegen hij zich nu, tot mijn grote verbijstering, niet verzet had. Een ongeval is vrijwel uitgesloten. Er zijn twee mogelijkheden, een hersenbloeding, of... gif. Om zekerheid te krijgen is verder onderzoek nodig, maar eigenlijk is het nutteloos. Hij ligt in een coma, dat is een soort diepe slaap. Pijn heeft hij nu niet meer, anders had ik hem met een spuitje laten inslapen.

– Komt... het dan niet meer... goed? snikte ik.

– Eerlijk gezegd, kleine Machteld, ik vrees dat hij verloren is. Ze tikte tegen haar slaap. Zijn ogen en zijn mond blijven open staan. Hij is helemaal verkrampt. Als hij niet drinkt is zijn toestand hopeloos.

– Ocharme Zwartje, dan gaat ie toch dood?

– Als hij niet beter wordt, zou dat toch ook geen leven zijn?

– Ja maar, hij was nog zo... zo klein!

– Jong, zal je bedoelen. Zo gaat dat nu eenmaal, ook onder de mensen. Vroeg of laat sterven we allemaal.

– Ik wil niet dat hij sterft, ik wil niet sterven.

– Telkens als er iemand sterft, komt er nieuw leven. Als het zover is kijken we uit naar een nieuw poesje, zei vader.

– Toch vind ik het niet eerlijk!

– Het leven kan hard zijn, ik weet het. Later, als je groot bent, zal je begrijpen, dat je alleen de goede, de mooie, de aangename dingen leert waarderen, als je ook het tegenovergestelde kent.

Ontbijt was nu niet aan mij besteed. Ik kleedde me snel aan om bij hem te kunnen zijn.

Ik legde een doek over het strakke lijfje en liet af en toe een druppel water in zijn bekje lopen. Ik heb zijn zachte, door de zon gedroogde vacht kunnen strelen en kammen. Hij reageerde zeer zwakjes als ik er tegen praatte, spitste bijna onzichtbaar het oor, strekte zeer, zeer zachtjes zijn poten. Af en toe kwam mijn vader bij me om te kijken hoe alles verliep. Hij bracht me melk, een broodje en wat fruit. De hele morgen bleef ik aan de zijde van Zwartje. Ik vertroetelde hem, maar hij reageerde steeds minder op prikkels. Alleen dat ene opengesperde oog bleef strak voor zich uitkijken, het andere was verborgen in de grashalmen. Zag hij iets? Zag hij mij? Ik kreeg

geen reactie op het wuiven van mijn hand.

Het was zoals de arts had voorspeld. Mijn lieve knuffelpoes stierf nog dezelfde dag. De kleur van het open oog veranderde van groen naar donkerbruin. Hij bewoog helemaal niet meer en verstijfde. Hij kreeg een graf in de tuin waar hij zich zo had vermaakt.

De volgende nacht droomde ik dat Zwartje naar me lachte toen ik de kam door zijn zachte vacht haalde. Even, dacht ik, richtte hij zelfs zijn kop op en keek me o zo dankbaar aan. Daarna ging hij weer liggen. Even wipte zijn staart nog op, alsof hij mij vaarwel toezwaaide. En dan niets meer.

De eerste dagen waren verschrikkelijk. Ik bleef hem missen. Overal verwachtte ik hem. Helaas... Er was iets dierbaars verdwenen uit mijn leven en telkens weer voelde ik de leegte als ik bijna automatisch naar hem uitkeek op de plaatsen waar hij altijd opdook. Samen waren we opgegroeid.

Diep in mij wist ik: mijn kindertijd is nu voorbij, want ik heb de dood leren kennen. Mijn wereld zou nooit meer dezelfde zijn, zelfs al zou ik honderd nieuwe troeteldieren krijgen.

8

Er was iets aan de hand. Van een man met een gezicht dat altijd straalde als de zon in een heldere waterplas, viel dat op. Er was storm op komst, of op zijn minst zwaar weer. De laatste tijd hoorde ik opa, in gesprek met mijn vader, vaak klagen over verslechterende werkomstandigheden.

Hij gebruikte woorden die ik niet altijd begreep – overcapaciteit, recessie, concurrentie, delokalisatie, faillissementen, wisselkoersen – maar af en toe hoorde ik hem ook uitweiden over de kwaliteit die niet meer was zoals voorheen, zodat veel klanten uit het betere segment afhaakten.

– Het wordt me allemaal een beetje teveel. Nog steeds zijn er zoveel problemen die niet worden opgelost en die zich herhalen. Vrijwel dagelijks moet ik onderweg naar klanten die klagen, omdat de platen die wij er leveren niet meer voldoen. De ene dag is de oppervlakte te poreus, de andere dag is het dan weer de kern die te zwak is. Of zij stoten met hun dure werktuigen op vreemde harde materialen, met schade of vernieling tot gevolg.

– Wat doe jij in de houtfabriek? vroeg ik opa.

– Ik verkoop de spaan- en vezelplaten aan de klanten.

– Wat zijn dat dan, opa?

– Wel, Telleken, spaanplaten zijn houten platen die gemaakt zijn van houtresten. Daarvan worden dan weer meubels gemaakt, en deuren en allerlei, meestal vlakke, houten elementen. Ook in de bouw zijn er veel toepassingen. Vezelplaten worden met een Engels letterwoord ook MDF genoemd. MDF kan beter bewerkt worden: in vorm gefreesd van rand tot kern. Laminaatvloeren, meubeldelen en lijsten worden daarvan gemaakt. Wacht, ik haal er een foldertje en enkele monstertjes bij, dan zal je dat beter begrijpen.

– En waarom zijn er dan zoveel moeilijkheden?

Dat had ik niet moeten vragen. Als opa daarover begon was hij niet meer te stoppen. Als het mijn petje te boven ging liet ik hem met papa alleen en begon ik weer te spelen of ik zocht het gezelschap van oma op.

Oma was altijd in de weer, ze had het druk met het huishouden en de keuken. Maar ze ging altijd graag zitten voor een praatje of babbelde terwijl ze doorging met het werk.

– Oma, weet jij waarom Zwartje op zo een pijnlijke manier moest sterven? Dat verdiende hij toch niet?

– Telleken, toch. Ieder afscheid is pijnlijk, alhoewel niet altijd lichamelijk. Is de dood soms zinloos, dan is ieder leven, als deel van de evolutie, altijd zinvol. Iedere generatie brengt een betere generatie voort dan de vorige. Dat heet evolutie. En daar komt het op aan. Daarom is het ook belangrijk dat wij goed en kwaad kunnen onderscheiden. Dieren kennen dit onderscheid niet. Ze maken deel uit van de voedselketen, dat is nu eenmaal hun wilde natuur. Ze moorden er maar op los. Onder de wilde dieren is de dood altijd heel dichtbij. Ook Zwartje ging wel eens op jacht hoor, op muizen, ratten, tortelduiven. Katten stellen zich geen vragen over het nut van andere dieren. Ook zij kunnen zich ontpoppen tot meedogenloze jagers.

– Maar katten zijn toch geen wilde dieren, oma?

– Inderdaad, de huisdieren staan een beetje dicht bij de mens, er is een soort communicatie mogelijk, maar zelfs hier is er nog onderscheid tussen kweekdieren en troeteldieren. Een veeboer weet dat een koe, een varken, een kip, eens naar het slachthuis zal vertrekken. Hij moet ze loslaten terwijl ze in de beste gezondheid verkeren. Dat betekent niet dat hij ze niet graag ziet. Vroeger moesten de mensen jagen en vissen voor hun voedsel. Jacht en visvangst bestaan vandaag nog, maar niet overal meer uit noodzaak. Ze zijn een overblijfsel uit de tijd dat ook mensen tot de wildernis behoorden.

In de beschaafde wereld worden dieren gekweekt en geslacht. Knuffeldieren hebben dan weer een hechte band met de mensen, zij zijn een deel van de familie, we eten samen, we lopen samen door de huiskamer en door de tuin. Soms zitten ze in een kooi. Maar altijd zijn ze onder ons en ze vermaken ons. Daarom verwachten we dat ze dat zullen blijven doen. Het is niet de bedoeling dat wij ze gaan doden. Maar, toch sterven ze. Gedurende hun leven hebben ze zich voortgeplant. Alle leven zou eindig zijn zonder voortplanting.

– Maar waarom moet er pijn geleden worden?

– Je bent nog te klein om dat te begrijpen, Telleken. Het is niet altijd zo dat mensen in pijnen sterven. Meestal niet, gelukkig maar. Maar iedere doodsoorzaak is verschillend. Een kind kan al sterven bij de geboorte, als er iets verkeerd gaat. Wie niet ongeneeslijk ziek wordt of gedood in een ongeval, kan heel oud worden. Mensen die er ongezond op los leven, het gevaar opzoeken of naar de oorlog trekken, maken meer kans om jong te sterven.

– Wat is dat toch allemaal ingewikkeld, oma.

– Het leven is inderdaad niet altijd gemakkelijk. Maar we hebben een aangeboren weerstand om tegenslagen te overwinnen. Wij kunnen genieten van de vrolijke momenten, die veel talrijker zijn dan de andere. Goede herinneringen zijn zo belangrijk. Ik heb nog steeds de foto die je pa me per email gestuurd heeft van Zwarte, hoe hij zijn schuilplaats in het schuurtje had verlaten en de hevige sneeuwstorm trotseerde om toch maar zijn ontbijt niet te missen. Wil je hem zien?

– Ja hoor. Euh, ben jij al oud, oma?

– Hela, Telleken, ik ben niet meer van de jongste, maar ik voel me nog helemaal niet oud. Aan de derde leeftijd ben ik nog niet toe en ik heb me altijd goed verzorgd. Gelukkig maar, want als opa met pensioen gaat, zal hij veel willen fietsen. Dat is een van zijn vele liefhebberijen, naast houtbewerking en wandelen in bossen. Hij heeft zoveel hobby's: de oorlogsgeschiedenis van de Westhoek, fotografie, muziek, literatuur. Ik word een fotograferende fietser, zegt hij altijd, maar niet omgekeerd, want voor een echte fotograaf doe ik mijn pet af. Zolang hoofd en lichaam meewillen, moeten we er gebruik van maken. Een brede belangstelling kan daarbij helpen. Pas als men aan zetel of bed gekluisterd is, dan is men oud en hulpbehoevend. Dus denk er goed over na hoe je jouw leven gaat invullen. Er is zoveel te doen, maar je moet doen wat je graag doet. Je bent ook nog zo jong, Telleken, wie weet wat het leven voor jou in petto heeft.

- Weet je wat? Als het blijft donderen, is dit een rotbaan! zei de bliksemafleider. Vroeger had je af en toe een stevig onweertje, kreeg je een flinke stroomstoot. Dat was oké! Tegenwoordig heb je er niks meer aan. Je staat voortdurend onder spanning!

Er viel een stilte.

- Zo, vervolgde opa, kan ik mijn loopbaan samenvatten.

Net voor hem had de afgevaardigde-beheerder Commerciële Zaken, uitvoerig en in lovende termen zijn carrière toegelicht, zonder toespeling te maken op de interne meningsverschillen. Terwijl opa en mijn vader zich met de genodigden onderhielden, bleef ik in de buurt van oma. Wij wandelden tussen de tafels en bleven af en toe staan voor een babbeltje met bekenden. Net als oma stond ik iedereen vriendelijk te woord en gaf ik zo goed als ik kon antwoord op de vragen over school.

Voor mij en voor opa was de avond van zijn afscheid van het werk een complete verrassing geweest. De bijeenkomst was blijkbaar in het grootste geheim georganiseerd. Oma had een smoes moeten verzinnen om opa naar de zaal te lokken en zelf wist ik het pas een half uurtje voor ons vertrek, omdat ik zeker mijn mond niet zou voorbij praten.

Twee dagen later, de dag van Kerstmis, bezocht ik opa in het ziekenhuis, waar hij herstelde van zijn brandwonden. Daar had ik hem drie keer moeten vragen wat hij toen bedoelde.

- Na een onweer moet het weer opklaren. Economie kan boeiend zijn, spannend zelfs. Het kan er rustig aan toe gaan, maar het kan er ook stormen. Dan heb je een kapitein nodig om je er doorheen te loodsen. Iemand die rustiger vaarwater weet te vinden. Wie te lang door de storm gegeseld wordt, loopt teveel schade op, raakt vermoeid. En geeft de strijd tenslotte op.

Nu was opa dus met pensioen. Een beetje tegen zijn zin was hij met werken gestopt toen hij zestig werd. Het zat hem hoog dat hij met de vinger gewezen werd voor het klantenverlies. Dikwijls ging het om relaties die jarenlang trouw gebleven waren. Daar waren verschillende redenen voor. Enerzijds was er een natuurlijke klantenafvloeiing, omdat er nu eenmaal bedrijven verdwijnen. Anderzijds werden er voortdurend nieuwe kunststoffen ontwikkeld.

Wat opa op het laatst vooral hoog zat was de slechte kwaliteit, waardoor gevestigde spaanplaatverbruikers kozen voor een andere leverancier. En dat was het gevolg van de nieuwe modeslogan "Re-

cupereren, recycleren, hergebruiken”. Op zich een evolutie die men alleen maar kon toejuichen. Maar wat werd er soms een rotzooi van gemaakt!

– Ik heb het over sloophout als grondstof voor spaanderplaten. Er zijn grenzen aan wat je een klant mag aandoen. Aan sloophout zitten andere harde bouwmaterialen vast, metalen, glas, of chemische producten en sleepvervuiling zoals zand en steen. Als dit niet honderd procent verwijderd wordt komt het allemaal in de spaanplaat terecht. Dat heeft zo zijn gevolgen, vooral voor de werktuigen waarmee gezaagd en gefreesd wordt, maar ook voor de veiligheid en voor de gezondheid van de arbeiders die de werktuigen of de machines bedienen.

Ook ‘De Beitel’ had in een reinigingsinstallatie geïnvesteerd maar daar werd op een onverantwoorde manier mee omgesprongen. Het prijsvoordeel van de gerecupereerde grondstof ging verloren aan claims en aan de drastische daling van de verkoopprijs. Daarover wond opa zich behoorlijk op. De klanten waren categoriek: *die kwaliteit kunnen we elders een stuk goedkoper krijgen!*

– En dan de schuld bij anderen leggen! *De verkoop doet het niet goed!* Iedere dag opnieuw word ik met nieuwe problemen geconfronteerd. Ik kan de klanten niet bij de neus nemen door te proberen om hen te overtuigen dat alle normen gerespecteerd werden, dat de platen technisch gezien in orde waren. Ik kan me niet achter die nieuwe bedrijfsfilosofie scharen, het is dan ook hypocriet om deze te verdedigen. Overigens, wie denkt dat klanten achterlijk zijn heeft het verkeerd voor.

Nu was het zover. De knoop was doorgehakt. Oma zei dat ze blij was. Er was geen huis meer mee te houden, zei ze. Bijna was alles nog in het honderd gelopen. Zijn afscheidswandeling door de fabriek waar hij meer dan veertig jaar had gewerkt, waarvan negentig procent tot zijn grote voldoening – de laatste drie, vier jaar waren er teveel aan – liep die laatste morgen voor hem bijna fataal af. Er brak namelijk een ongemeen hevige brand uit of er was een soort ontploffing net toen hij zich op die afdeling bevond. De productiedirecteur, tevens de man die de laatste tijd de Beitelgroep op sleeptouw had genomen, had er het leven bij ingeschoten. Opa was in het ziekenhuis beland met oppervlakkige brandwonden en longproblemen, maar kon na Kerstmis toch huiswaarts.¹

Maar rusten stond nog niet in zijn woordenboek. Hij draaide

¹Lees het eerste boek van de Beiteltrilogie: De Barst in De Beitel